

ข้อสอบข้อเขียนพระอภิธรรม ภาคเรียนที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๕๓
อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ชั้น จุฬอาภิธรรมมิกะโท

สอบวันเสาร์ที่ ๑๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๓

วิชา : ปกิณณกสังคหะ สมุจจยสังคหะ

๑๐ ข้อ รวม ๑๐๐ คะแนน

เวลา ๔ ชม.

๑. ก. ปริจเฉทที่ ๓ เรียกว่า ปกิณณกสังคหะนั้น เพราะเหตุใด ?
ข. จงแปลคาถาดังต่อไปนี้
สุขุ ทุกขมุเปกขาติ	ติวิธา ตตุถ เวทนา
โสมนสฺสํ โทมนสฺส	มิตติ เกเทน ปญฺจธา
๒. ก. คำว่า เหตุ หมายความว่าอะไร และผลที่เกิดจากเหตุนั้นได้แก่อะไร ?
ข. ให้แสดงจำนวน อกุศลเหตุ กุศลเหตุ และกิริยาเหตุ โดยพิสดาร และให้จำแนกเหตุเหล่านั้นมาให้เห็นชัดด้วย ?
๓. จงจำแนกกิจ ๑๔ โดยอเหตุกจิต ๑๘ ?
๔. ก. จักขุทวาริกเจตสิก ปัญญาทวาริกเจตสิก ทวารวิมุตเตตสิก ทั้ง ๓ อย่างนี้โดยแน่นอนไม่มีนั้นเพราะเหตุใด ?
ข. ปัญญาเจตสิกที่เกิดขึ้นโดยไม่ใช้ทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย และทางใจนั้นมีหรือไม่ ถ้ามีเป็นปัญญาเจตสิกดวงไหน ?
๕. ให้แสดงความหมายแตกต่างกันระหว่างคำว่า อารัมมณะ กับคำว่า อาลัมพะณะ และอารมณ์มีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง ? ให้แสดงองค์ธรรมของอารมณ์เหล่านั้นโดยเฉพาะ ๆ ด้วย ?
๖. ก. สมุจจยสังคหะ หมายความว่าอย่างไร ?
ข. พระอนุรุทธาจารย์แสดงการจำแนกวัตถุธรรมทั้ง ๗๒ นั้น ออกเป็นกี่หมวด คืออะไรบ้าง ? ให้บอกความหมายของหมวดนั้น ๆ มาด้วย
๗. ในอกุศลสังคหะ มีธรรมอยู่กี่หมวด คืออะไรบ้าง เมื่อว่าโดยประเภทแล้ว มีเท่าไร ? จงแสดงคัมภีร์ ๔ พร้อมทั้งความหมายและองค์ธรรม ?
๘. ให้ยกอุปมาเปรียบเทียบระหว่างกิเลสทั้ง ๓ มีอนุสัยกิเลสเป็นต้น และให้แสดงกุศลที่สามารถประหาณกิเลสทั้ง ๓ เหล่านั้นมาโดยเฉพาะ ๆ ว่ากุศลชนิดไหน ประหาณกิเลสชนิดใด ?
๙. ก. ในโพธิปักขิยสังคหะมีธรรมอยู่กี่หมวด คืออะไรบ้าง ? ว่าโดยประเภทแล้วมีเท่าไร ?
ข. คำว่า สติปัฏฐาน มีความหมายอย่างไร ? แสดงวจนัตถะว่าอย่างไร ? และทำไมสติดวงเดียวจึงเป็นสติปัฏฐานทั้ง ๔ ได้ ?
๑๐. ในวัตถุธรรม ๗๒ นั้น วัตถุธรรมที่แสดงไว้ในอกุศลสังคหะ มิสกสังคหะ โพธิปักขิยสังคหะ สัพพสังคหะ แต่ละหมวด มีจำนวนเท่าใด คืออะไรบ้าง ?

ฝ่ายวางแผนและวิชาการ อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เฉลยข้อสอบข้อเขียนพระอภิธรรม ภาคเรียนที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๕๓

อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ชั้น จุฬอาภิธรรมิกะโท

สอบวันเสาร์ที่ ๑๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๓

วิชา : ปกิณณกสังคหะ สมุจจยสังคหะ

๑๐ ข้อ รวม ๑๐๐ คะแนน

เวลา ๔ ชม.

๑. ก. ปริเฉทที่ ๓ เรียกว่า ปกิณณกสังคหะนั้น เพราะเหตุใด ?

ข. จงแปลคาถาดังต่อไปนี้

สุขํ ทุกขมุปเพกขาทิ

ติวิธา ตตฺถ เวทนา

โสมนสฺสํ โทมนสฺส

มิตฺติ เกเพน ปญฺจธา

ตอบ ก. ปริเฉทที่ ๓ เรียกว่า ปกิณณกสังคหะนั้น เพราะเหตุว่า การแสดงสงเคราะห์จิต เจตสิก โดยเรียงรายทั่วไป คือ แสดงสงเคราะห์โดยประเภทแห่งเวทนาบ้าง เหตุบ้าง กิจบ้าง ทวารบ้าง อารมณบ้าง วัตถุบ้าง เพราะเหตุนี้ ปริเฉทที่ ๓ จึงเรียกว่า ปกิณณกสังคหะ

ข. คาถานี้แปลความว่า ในเวทนาสังคหะนั้น ว่าโดยอารัมมณานุภาวนลักษณะ คือ ลักษณะแห่งการเสวย อารมณแล้ว มีเวทนา ๓ อย่างคือ สุขเวทนา ทุกขเวทนา อุเบกขาเวทนา ว่าโดยอินทริยเภท คือประเภทแห่งอินทริยแล้ว มีเวทนา ๕ อย่าง คือ สุขเวทนา ทุกขเวทนา โสมนัสเวทนา โทมนัสเวทนา อุเบกขาเวทนา

๒. ก. คำว่า เหตุ หมายความว่าอะไร ? และผลที่เกิดจากเหตุนั้นได้แก่อะไร ?

ข. ให้แสดงจำนวน อกุศลเหตุ กุศลเหตุ และกิริยาเหตุ โดยพิสดาร และให้จำแนกเหตุเหล่านั้น มาให้เห็นชัดด้วย ?

ตอบ ก. คำว่า เหตุ หมายความว่าป็นธรรมที่ให้ผลเกิดขึ้น และให้ผลธรรมนั้นตั้งมั่นในอารมณ และให้เจริญขึ้นได้ ผลที่เกิดจากเหตุนั้น ได้แก่กายกรรม วาจกรรม มโนกรรม ที่เป็นกุศลบ้าง อกุศลบ้าง อพยากตบ้าง

ข. อกุศลเหตุมี ๒๒ คือ โลกเหตุมี ๘ ที่ในโลภมูลจิต ๘ โทสเหตุมี ๒ ที่ในโทสมูลจิต ๒ โมหเหตุมี ๑๒ ที่ในอุกฺขมูลจิต ๑๒

กุศลเหตุมี ๑๐๗ คือ อโลภเหตุมี ๓๗ ที่ในมหากุศลจิต ๘ มหัคคตกุศลจิต ๙ มรรคจิต ๒๐

อโทสเหตุมี ๓๗ ที่ในมหากุศลจิต ๘ มหัคคตกุศลจิต ๙ มรรคจิต ๒๐

อโมหเหตุมี ๓๓ ที่ในมหากุศลญาณสัมปยุตตจิต ๔ มหัคคตกุศลจิต ๙ มรรคจิต ๒๐

กิริยาเหตุมี ๔๗ คือ อโลภเหตุมี ๑๗ ที่ในมหากิริยาจิต ๘ มหัคคตกิริยาจิต ๙

อโทสเหตุมี ๑๗ ที่ในมหากิริยาจิต ๘ มหัคคตกิริยาจิต ๙

อโมหเหตุมี ๑๓ ที่ในมหากิริยาญาณสัมปยุตตจิต ๔ มหัคคตกิริยาจิต ๙

๓. จงจำแนกกิจ ๑๔ โดยอเหตุกจิต ๑๔ ?

ตอบ จำแนกกิจ ๑๔ โดยอเหตุกจิต ๑๔ ดังนี้

จิตที่ทำหน้าที่ ปฏิสนธิกิจ มี ๒ ดวงคือ อุกฺกขาสนฺติริณจิต ๒

จิตที่ทำหน้าที่ อาวัชชนกิจ มี ๒ ดวงคือ ปญฺจทวาราวชชนจิต ๑ มโนทวาราวชชนจิต ๑

จิตที่ทำหน้าที่ ทสฺสนกิจ มี ๒ ดวงคือ จักขุวิญญานจิต ๒

จิตที่ทำหน้าที่ สวณกิจ มี ๒ ดวงคือ โสตวิญญานจิต ๒

จิตที่ทำหน้าที่ ฆายณกิจ มี ๒ ดวงคือ ฆานวิญญานจิต ๒

จิตที่ทำหน้าที่สายนก มี ๒ ดวงคือ ชิวหาวิญญานจิต ๒

จิตที่ทำหน้าที่ผัสสก มี ๒ ดวงคือ กายวิญญานจิต ๒

จิตที่ทำหน้าที่สัมปฏิจจนก มี ๒ ดวงคือ สัมปฏิจจนจิต ๒

จิตที่ทำหน้าที่สันตริณก มี ๓ ดวงคือ สันตริณจิต ๓

จิตที่ทำหน้าที่โภจวิญญานก มี ๑ ดวงคือ มโนทวาราวชชนจิต ๑

จิตที่ทำหน้าที่ชวณก มี ๑ ดวงคือ หสิตุปปาทจิต ๑

จิตที่ทำหน้าที่ตทารมณก มี ๓ ดวงคือ สันตริณจิต ๓

๔. ก. จักขุทวาริกเจตสิก ปัญจทวาริกเจตสิก ทวารวิมุตเจตสิก ทั้ง ๓ อย่างนี้โดยแน่นอนไม่มีนั้น เพราะเหตุใด ?

ข. ปัญญาเจตสิกที่เกิดขึ้นโดยไม่ใช้ทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย และทางใจนั้นมี หรือไม่มี ถ้ามีเป็นปัญญาเจตสิกดวงไหน ?

ตอบ ก. จักขุทวาริกเจตสิก ปัญจทวาริกเจตสิก ทวารวิมุตเจตสิก ทั้ง ๓ อย่างนี้ โดยแน่นอนไม่มีนั้น เพราะเจตสิกที่ประกอบกับจักขุวิญญานจิตโดยเฉพาะไม่มี เจตสิกที่ประกอบกับมโนธาตุ ๓ โดยเฉพาะไม่มี เจตสิกที่ประกอบกับมหัคคตวิปากจิต ๙ โดยเฉพาะก็ไม่มี ฉะนั้นเจตสิกทั้ง ๓ อย่างนี้ จึงเป็นเจตสิกที่แน่นอนไม่ได้ ฯ

ข. ปัญญาเจตสิกที่เกิดขึ้นโดยไม่ใช้ทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจนั้นมี เป็นปัญญาเจตสิกที่ประกอบกับมหาวิปากญานสัมปยุตตจิต ๔ ในขณะที่ทำหน้าที่ปฏิสนธิวิวัจ จุตติ และปัญญาเจตสิกที่ประกอบกับมหัคคตวิปากจิต ๙ ๕. ให้แสดงความหมายแตกต่างกันระหว่างคำว่า อารัมมณะ กับคำว่า อาลัมภณะ และอารมณ์มีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง ? ให้แสดงองค์ธรรมของอารมณ์เหล่านั้นโดยเฉพาะ ๆ ด้วย ?

ตอบ ความหมายแตกต่างกันระหว่างคำว่า อารัมมณะ กับคำว่า อาลัมภณะนั้น มีดังนี้ อารัมมณะ หมายความว่า ธรรมชาติที่เป็นที่ยินดีของจิต เจตสิกทั้งหลาย เสมือนหนึ่งสวนดอกไม้อันเป็นที่ยินดีของคนทั้งหลาย อาลัมภณะ หมายความว่า ธรรมชาติเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวของจิต เจตสิกทั้งหลาย เหมือนไม้เท้าหรือเชือกอันเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวของคนชราและคนทุพพลภาพ อารมณ์มี ๖ อย่างคือ

๑. รูปารมณ์ องค์ธรรมได้แก่ สีต่าง ๆ

๒. สัททารมณ์ องค์ธรรมได้แก่ เสียงต่าง ๆ

๓. คันธารมณ์ องค์ธรรมได้แก่ กลิ่นต่าง ๆ

๔. รสารมณ์ องค์ธรรมได้แก่ รสต่าง ๆ

๕. โภจวิญญานารมณ์ องค์ธรรมได้แก่ เย็น ร้อน อ่อน แข็ง หย่อน ตึง

๖. ธรรมารมณ์ องค์ธรรมได้แก่ จิต เจตสิก ปสาทรูป สุขุมรูป นิพพาน บัญญัติ

๖. ก. สมุจจยสังคหะ หมายความว่าอย่างไร ?

ข. พระอนุรุทธาจารย์แสดงการจำแนกวัตถุธรรมทั้ง ๗๒ นั้น ออกเป็นกี่หมวด คืออะไรบ้าง ให้บอกความหมายของหมวดนั้น ๆ มาด้วย

ตอบ ก. สมุจจยสังคหะ หมายความว่า ปริเฉทที่แสดงการรวบรวมปรมาณวัตถุธรรมทั้ง ๔ ที่มีสภาพเข้ากันได้ให้อยู่เป็นหมวด ๆ ชื่อว่า สมุจจยสังคหะ

ข. พระอนุรุทธาจารย์แสดงการจำแนกวัตถุธรรมทั้ง ๗๒ นั้น ออกเป็น ๔ หมวด คือ

๑. อกุศลสังคหะ หมายความว่า การแสดงสงเคราะห์ธรรมที่เป็นฝ่ายอกุศลโดยส่วนเดียว หมวดหนึ่ง

๒. มิสสกลสังคหะ หมายความว่า การแสดงสงเคราะห์ธรรมที่เป็นกุศล อกุศล อพยากตะ ทั้ง ๓ ปนกันหมวดหนึ่ง

๓. โภธิปักขิยสังคหะ หมายความว่า การแสดงสงเคราะห์ธรรมที่เป็นฝ่ายมรรคญาณ หมวดหนึ่ง

๔. สัพพสังคหะ หมายความว่า การแสดงสงเคราะห์จิต เจตสิก รูป นิพพาน ซึ่งเป็นวัตรธรรมทั้งหมดรวมกัน หมวดหนึ่ง

๗. ในอกุศลสังคหะ มีธรรมอยู่ที่หมวด คืออะไรบ้าง เมื่อว่าโดยประเภทแล้ว มีเท่าไร จงแสดงคั่นละ ๔ พร้อมทั้งความหมายและองค์ธรรม ?

ตอบ ในอกุศลสังคหะมีธรรมอยู่ ๙ หมวด คือ

๑. อาสวะ ๒. โสมะ ๓. โยคะ ๔. คั่นละ ๕. อุปาทาน ๖. นิวรณ์ ๗. อนุสัย ๘. สังโยชน์ ๙. กิเลส
เมื่อว่าโดยประเภท มี ๕๕

แสดงคั่นละ ๔ พร้อมทั้งความหมายและองค์ธรรม

๑. อภิขฌาภายคั่นละ ธรรมชาติที่เกี่ยวข้องคล่องนามกาย รูปกายไว้โดยอาการผูกพันอยู่ในกามคุณอารมณ์
องค์ธรรมได้แก่ โลกเจตสิก ที่ในโลภมูลจิต ๘

๒. พยาบาทภายคั่นละ ธรรมชาติที่เกี่ยวข้องคล่องนามกายรูปกายไว้โดยอาการโกรธ องค์ธรรมได้แก่ โทสเจตสิก ที่ในโทสมูลจิต ๒

๓. สัสสพตปรามาสภายคั่นละ ธรรมชาติที่เกี่ยวข้องคล่องนามกายรูปกายไว้โดยอาการยึดถือในการปฏิบัติที่ผิด
องค์ธรรมได้แก่ ทิฏฐิเจตสิก ที่ในทิฏฐิคติสัมปยุตตจิต ๔

๔. อิทังสัจจาภินิเวสภายคั่นละ ธรรมชาติที่เกี่ยวข้องคล่องนามกายรูปกายไว้ โดยอาการยึดมั่นในความเห็นผิด
ของตนว่าถูก ความเห็นของคนอื่นว่าผิด องค์ธรรมได้แก่ ทิฏฐิเจตสิก ที่ในทิฏฐิคติสัมปยุตตจิต ๔

๘. ให้ยกอุปมาเปรียบเทียบระหว่างกิเลสทั้ง ๓ มีอนุสัยกิเลสเป็นต้น และให้แสดงกุศลที่สามารถประหารณ
กิเลสทั้ง ๓ เหล่านี้มาโดยเฉพาะ ๆ ว่ากุศลชนิดไหน ประหารณกิเลสชนิดใด ?

ตอบ แสดงยกอุปมาเปรียบเทียบระหว่างกิเลสทั้ง ๓ มีอนุสัยกิเลสเป็นต้นนั้น มีดังนี้คือ อนุสัยกิเลส ปริยฐาน
กิเลส วิติกมกิเลสทั้ง ๓ อย่างนี้ เปรียบเหมือนไม้ขีดไฟอนุสัยกิเลส เปรียบเหมือนไฟที่อยู่ในหัวไม้ขีด อารมณ์
ต่าง ๆ ที่มากระทบทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เปรียบเหมือนเอาก้านไม้ขีดไฟขีดที่ข้างกล่อง เมื่อไฟปรากฏขึ้น
ไฟนี้เปรียบเหมือนกับปริยฐานกิเลส และเมื่อเอาไฟที่ปรากฏขึ้นนี้ ไปจุดเข้ากับวัตถุสิ่งหนึ่งสิ่งใดแล้ว ไฟที่ลุกติด
วัตถุนั้น ๆ เปรียบเหมือนวิติกมกิเลส ดังนี้

และกุศลที่สามารถประหารณกิเลสทั้ง ๓ เหล่านี้ได้โดยเฉพาะ ๆ นั้นคือ

๑. ศีลกุศล สามารถประหารณวิติกมกิเลสได้

๒. สมาธิกุศล สามารถประหารณปริยฐานกิเลสได้

๓. ปัญญาในมรรค สามารถประหารณอนุสัยกิเลสได้

๙. ก. ในโพธิปักขิยสังคหะมีธรรมอยู่ที่หมวด คืออะไรบ้าง ? ว่าโดยประเภทแล้วมีเท่าไร ?

ข. คำว่า สติปัฏฐาน มีความหมายอย่างไร ? แสดงวจนัตถะว่าอย่างไร ? และทำไมสติดวงเดียว
จึงเป็นสติปัฏฐานทั้ง ๔ ได้ ?

ตอบ ก. ในโพธิปักขิยสังคหะ มีธรรมอยู่ ๗ หมวด คือ ๑. สติปัฏฐาน ๒. สัมมปปธาน ๓. อิทธิบาท ๔. อินทรีย์

๕. พละ ๖. โพชฌงค์ ๗. มัคคังคะ ว่าโดยประเภทมี ๓๗

ข. คำว่า สติปัฏฐาน หมายความว่า สติที่เป็นประธานให้สัมปยุตตรวมแล้วตั้งมั่นในอารมณ์มีกายเป็นต้น
ดังมีวจนัตถะแสดงว่า สติ เอว ปฏิกูลานนฺติ สติปฏิกูลานํ

และการที่สติดวงเดียวเป็นสติปัฏฐานทั้ง ๔ ได้นั้น ก็เพราะว่า อารมณ์อันเป็นที่ตั้งแห่งการกำหนด ก็มี ๔
ลักษณะอันเป็นนิมิตที่ปรากฏขึ้น ก็มี ๔ การประหาณวิปัสสนาธรรมก็มี ๔ ด้วยเหตุนี้ สติดวงเดียว จึงเป็นสติปัฏฐาน
ทั้ง ๔ ได้

๑๐. ในวัตรธรรม ๗๒ นั้น วัตรธรรมที่แสดงไว้ในอกุศลสังคหะ มิสกสังคหะ โภธิปักขียสังคหะ สัพพ
สังคหะ แต่ละหมวด มีจำนวนเท่าใด คืออะไรบ้าง ?

ตอบ ในวัตรธรรม ๗๒ นั้น

วัตรธรรมที่แสดงไว้ในอกุศลสังคหะ มี ๑๔ คือ อกุศลเจตสิก ๑๔

วัตรธรรมที่แสดงไว้ในมิสกสังคหะ มี ๓๖ คือ จิต ๑ เจตสิก ๒๖ รูป ๙

วัตรธรรมที่แสดงไว้ในโภธิปักขียสังคหะ มี ๑๔ คือ จิต ๑ เจตสิก ๑๓

วัตรธรรมที่แสดงไว้ในสัพพสังคหะ มี ๗๒ คือ จิต ๑ เจตสิก ๕๒ นิพัตถนรูป ๑๘ นิพพาน ๑

ฝ่ายวางแผนและวิชาการ อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ข้อสอบสัมภาษณ์พระอภิธรรม ภาคเรียนที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๕๓
อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ชั้น จุฬอาภิธรรมมิกะโท

สอบวันอาทิตย์ที่ ๑๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๓

วิชา : ปกิณณกสังคหะ สมุจจยสังคหะ

๕ ข้อ

๒๕ คะแนน

เวลา ๑๕ นาที

๑ ให้แสดงมาติกาทั้ง ๖ พร้อมด้วยความหมาย ?

ตอบ แสดงมาติกาทั้ง ๖ พร้อมด้วยความหมาย ดังนี้ คือ

๑. เวทนาสังคหะ หมายความว่า การสงเคราะห์จิต เจตสิกโดยประเภทของเวทนา ๓ หรือ ๕
๒. เหตุสังคหะ หมายความว่า การสงเคราะห์จิต เจตสิกโดยประเภทแห่งเหตุ ๖
๓. กิจจสังคหะ หมายความว่า การสงเคราะห์จิต เจตสิกโดยประเภทแห่ง กิจ ๑๔ และฐาน ๑๐
๔. ทวารสังคหะ หมายความว่า การสงเคราะห์จิต เจตสิกโดยประเภทของ ทวาร ๖
๕. อารัมมณสังคหะ หมายความว่า การสงเคราะห์จิต เจตสิกโดยประเภทแห่ง อารัมมณ ๖
๖. วัตถุสังคหะ หมายความว่า การสงเคราะห์จิต เจตสิกโดยประเภทแห่งวัตถุ ๖

๒. ก. คำว่า กิจ ในกิจจสังคหะ หมายความว่าอย่างไร ? และกิจมีจำนวนเท่าใด ? คืออะไรบ้าง ? และให้บอกความหมายของกิจนั้น ๆ มาด้วย ?

ตอบ คำว่า กิจ ในคำว่ากิจจสังคหะนี้ หมายความว่า การงานของจิต เจตสิก ชื่อว่า กิจ และกิจมีจำนวน ๑๔ คือ

๑. ปฏิสนธิกิจ	หมายความว่า ทำหน้าที่สืบต่อภพใหม่
๒. ภวักคกิจ	หมายความว่า ทำหน้าที่รักษาภพ
๓. อาวัชชนกิจ	หมายความว่า ทำหน้าที่พิจารณาอารัมมณใหม่
๔. ทัสสนกิจ	หมายความว่า ทำหน้าที่เห็น
๕. สวณกิจ	หมายความว่า ทำหน้าที่ได้ยิน
๖. ฌายนกิจ	หมายความว่า ทำหน้าที่รู้กลิ่น
๗. ส่ายนกิจ	หมายความว่า ทำหน้าที่รู้รส
๘. ผุสณกิจ	หมายความว่า ทำหน้าที่รู้ถูกต้อง
๙. สัมปฏิจฉนกิจ	หมายความว่า ทำหน้าที่รับอารัมมณ
๑๐. สันตริณกิจ	หมายความว่า ทำหน้าที่ได้สวณอารัมมณ
๑๑. โวภูฐัพพนกิจ	หมายความว่า ทำหน้าที่ตัดสินอารัมมณ
๑๒. ชวนกิจ	หมายความว่า ทำหน้าที่เสพอารัมมณ
๑๓. ตทอาร์มมณกิจ	หมายความว่า ทำหน้าที่รับอารัมมณต่อจากชวนะ
๑๔. จุติกิจ	หมายความว่า ทำหน้าที่สิ้นจากภพเก่า

๓. วิญญูณธาตุ ๗ คือ อะไรบ้าง ? ให้แสดงองค์ธรรมด้วย

ตอบ วิญญูณธาตุ ๗ คือ

๑. จักขุวิญญูณธาตุ องค์ธรรมได้แก่ จักขุวิญญูณจิต ๒
๒. โสทวิญญูณธาตุ องค์ธรรมได้แก่ โสทวิญญูณจิต ๒

๓. ฌานวิญญานธาตุ องค์ธรรมได้แก่ ฌานวิญญานจิต ๒
๔. ชิวหาวิญญานธาตุ องค์ธรรมได้แก่ ชิวหาวิญญานจิต ๒
๕. กายวิญญานธาตุ องค์ธรรมได้แก่ กายวิญญานจิต ๒
๖. มโนธาตุ องค์ธรรมได้แก่ สัมปฏิจจนจิต ๒ ปัญจทวาราวชชนจิต ๑
๗. มโนวิญญานธาตุ องค์ธรรมได้แก่ จิต ๗๖ หรือ ๑๐๘ (เว้นทวิปัญจวิญญานจิต ๑๐ มโนธาตุ ๓)

๔. คำว่า อาหาร แปลว่าอะไร ? หมายความว่าอย่างไร ? และได้แสดงอาหาร ๔ พร้อมทั้งความหมายและองค์ธรรม ?

ตอบ คำว่า อาหาร แปลว่า นำมา หมายความว่า ทำให้ผลเกิดขึ้น และช่วยอุดหนุนให้ตั้งอยู่ได้ เจริญขึ้นได้
อาหารมี ๔ คือ

๑. กพพีการอาหาร ธรรมชาติที่เป็นผู้นำให้ อาหารรูปเกิด องค์ธรรม ได้แก่ โอชา ที่อยู่ในอาหารต่าง ๆ
๒. ผัสสอาหาร ธรรมชาติที่เป็นผู้นำให้ เวทนาเกิด องค์ธรรม ได้แก่ ผัสสเจตสิก ที่ในจิตทั้งหมด
๓. มโนสสฺยเจตนาหาร ธรรมชาติที่เป็นผู้นำให้ วิปากวิญญาน มีปฏิสนธิจิต เป็นต้น เกิด องค์ธรรมได้แก่ เจตนาเจตสิก ที่ในจิตทั้งหมด
๔. วิญญานาหาร ธรรมชาติที่เป็นผู้นำให้เจตสิก และกัมมชรูปเกิด องค์ธรรม ได้แก่ จิตทั้งหมด

๕. คำว่า ชันธ หมายความว่าอย่างไร ? มีเท่าไร ? คืออะไรบ้าง ? ให้แสดงมาพร้อมทั้งความหมายและองค์ธรรม ?

ตอบ คำว่า ชันธ หมายความว่า เป็นกลุ่ม เป็นกอง มี ๕ คือ

๑. รูปชันธ์ กองรูป องค์ธรรมได้แก่ รูป ๒๘
๒. เวทนาชันธ์ กองเวทนา องค์ธรรมได้แก่ เวทนาเจตสิกที่ในจิต ๘๙ หรือ ๑๒๑
๓. สสฺยญาชันธ์ กองสสฺยญา องค์ธรรมได้แก่ สสฺยญาเจตสิกที่ในจิต ๘๙ หรือ ๑๒๑
๔. สังขารชันธ์ กองสังขาร องค์ธรรมได้แก่ เจตสิก ๕๐ (เว้นเวทนา สสฺยญา) ที่ในจิต ๘๙ หรือ ๑๒๑ ตามสมควร
๕. วิญญานชันธ์ กองจิต องค์ธรรมได้แก่ จิต ๘๙ หรือ ๑๒๑

**ฝ่ายวางแผนและวิชาการ อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**